

Sociale wetenschappen

Lang heb ik gedacht dat de sociale wetenschappen alleen qua onderwerp van de natuurwetenschappen verschillen. Dit is echter niet het geval. De denkwereld van de natuurwetenschapper werkt in principe niet in op de onderzochte verschijnselen. De denkwereld van de sociale wetenschapper doet dat wel. Sociale theorieën maken deel uit van de sociale werkelijkheid en laten daar hun invloed gelden.

Een afgezonderde waarnemer in zijn spreekwoordelijke ivoren toren zou aan deze problematiek kunnen ontkomen, maar hij zou zijn opvattingen en voorspellingen strikt voor zichzelf moeten houden. De denkbeelden van een dergelijke zonderling zouden voor de sociale wetenschap als geheel verloren gaan.

Met een vrije wil van de mens hebben zulke problemen overigens niets te maken. Het gaat om de structuur van het systeem. Van een groep als dwarsliggers geprogrammeerde automaten zou men - met voldoende informatie - het gedrag kunnen voorspellen. Maar dit zelfde zou onmogelijk worden zodra men deze voorspelling vooraf aan de automaten bekend zou maken.

Bovendien weten we dat de toekomstige ontwikkeling van de wetenschap - met haar onmiskenbare invloed op techniek, industrie en maatschappij - niet is te voorzien. Wie interessante nieuwe wetenschappelijke theorieën kan formuleren is immers zelf een wetenschapper. Tot langlopende, concrete sociale voorspellingen zijn de sociale wetenschappen derhalve niet in staat. Men moet zich daarom toeleggen op het vaststellen van de meer robuuste samenhangen. De sociale wetenschappen kunnen ons de weg niet wijzen, maar zij kunnen ons voor ongelukken behoeden. (Zie ook Karl Popper: *The Poverty of Historicism*.)

Bart van Donselaar